

Direktør Daae.

Atter har det norske fængselsvæsen mistet en av sine mest fremskutte mænd. Direktør for Bods-fængslet i Kristiania Anders Daae er nemlig død av en hjertesygdom 19. december f. a.

Daae var født i Bergen 21. april 1838. Han blev student i 1855 og valgte derefter medicinen til studium. Efter at han i 1861 hadde tat embedseksamen, forrettet han i de følgende aar som kandidat ved Rikshospitalet, som militær-læge og som fiskerilæge. I 1864 gjorde han en reise til de Forenede Stater, hvor han under borgerkrigen i nogen maa-

neder drog om og besøkte hospitaler og lasaretter. Høsten samme aar kom han tilbake til Norge og nedsatte sig der som privatlæge i Kragerø, hvor han blev boende i 23 aar.

I Kragerø erhvervet han sig en utstrakt praksis. Ved siden derav vedblev han med sine medicinske studier. Bl. a. beskæftiget han sig meget med studiet av farveblindheten, om hvilken han har offentliggjort forskjellige artikler saavel i Norge som i utlandet. Hans metode for farveblindhetens opdagelse bragte ham megen anerkjendelse og blev almindelig benyttet av praktiske oftalmologer. Men ogsaa paa andre felter fandt han tid til at øve en meget betydelig virksomhet. Fra 1867—84 var han stadig medlem av Kragerø's kommunestyre, likesom han ogsaa blev betrodd en række andre kommunale hverv. Han udførte bl. a. meget og opofrende arbeide til bedring av byens skolevæsen. Hans virksomhet med almene gjøremaal blev høit skattet. Ved et par leiligheter (i 1874 og 1885) mottok han saaledes æresgaver »fra erkjendtlige medborgere«.

I tidens løp begyndte han imidlertid at føle mindre tilfredsstillelse ved lægegjerningen og at tænke paa at søke sig en anden virksomhet. Han hadde bl. a. ogsaa faat interesse for penitentiære forhold. Og da der i 1887 aapnet sig utsigt for ham til at faa et embede som strafanstaltdirektør, bestemte han sig for at slaa ind paa denne vei. Han reiste derfor til Sverige, Danmark og Tyskland for at studere fængsler. Paa denne reise fik han bl. a. anledning til under direktør Wirths veiledning at gjøre indgaaende studier i fængsels-tjenesten i det store fængsel ved Plötzensee. Han studerte ogsaa forholdene i strafanstalten ved Moabit, hvis direktør dengang var Dr. Krohne. Med begge disse fremragende fængselsmænd vedligeholdte han senere stadig forbindelse.

Den 1ste juli 1887 blev han utnævnt til direktør for Trondhjems strafanstalt. I 1892 flyttedes han derfra til direktørposten ved Bodsfængslet.

Det var ikke frit for at han i sin første fængselstid vakte en viss undren i fængselsverdenen. Han hadde allerede fra

begyndelsen av meget bestemte meninger om de forskjellige forhold i fængslerne, og navnlig ogsaa den opfatning at meget burde være ordnet anderledes. Og han ævdet ved lejlighet sine anskuelser med saa stor styrke likeoverfor mere erfarne fængselsmænds tvil eller motsatte opfatning, at disse ikke rigtig visste hvad de skulde tænke om den nye direktør. Forholdet var imidlertid netop i høi grad karakteristisk for denne. Det viste hvad der var hans store styrke: en uimodstaaelig trang til snarest mulig og trods alle hindringer at faa gennemført det som for ham stod som ret og rigtig. Men det viste ogsaa en svakhet som i nogen grad kunde gjøre sig gjældende hos ham: at han undertiden opgjorde sig sin mening vel hurtig og vel meget fra én side, og at det faldt ham vanskelig, selv naar grundene imot var sterke, at komme til en anden overbevisning end den han engang hadde dannet sig. Han hadde visselig i begyndelsen av sit fængselsliv for litet syn for det som før var utrettet i de norske straffanstalter, for det arbeide det hadde voldt at komme saa langt, og for de vanskeligheter som hindret at man her kunde indrette sig saa, som han med andre landes forhold for øie kunde ønske det. Dette erkjendte han vist mer og mer eftersom han vandt større erfaring. Paa den anden side vandt han selv større og større anerkjendelse inden fængselsmændenes kreds eftersom de bedre lærte ham at kjende og fik se hvilken personlighet han var.

Han var ikke av dem man kunde betegne som »født fængselsmand«. Han kunde gjort fyldest for sig i mange andre virksomheter. Men visst er det at han hadde en række egenskaper som var udmærkede for en fængselsdirektør.

Han hadde et mere end almindelig godt hode og hans naturlige intelligens var stadig blit utviklet ved studier og livserfaringer, hjemme og paa reiser i utlandet. Han var en fint dannet mand med mange kundskaper. Dertil hadde han en aldrig ophørende trang til stadig at lære mere; det gjaldt for ham altid at bli dygtigere og dygtigere for den gjerning

som han omfattet med saa varm interesse. Naar andre tok sig sommerferier, reiste saaledes han, aar efter aar, til utlandet for at se paa fremmede fængsler. Han hadde en sterk vilje og en sjelden energi, som ikke let lot sig skræmme av vanskeligheter. Hans karakter var bestemt; han hadde baade mod og kraft til at følge sin overbevisning. Samvittighetsfuld som han var, strævet han altid efter at komme tilbunds i de spøragsmaal han hadde at behandle. Saa han at der var sider ved saken som ikke var tilstrækkelig utredet, sparte han sig ingen møie for at skaffe de manglende opplysninger. Sine pligter opfyldte han med den yderste omhu. Da Justisdepartementet for nogen aar siden foreslog ham bevilget et lønstillæg paa 1000 kroner, kunde det derfor uttale at han hadde »skjøttet sin embede ikke alene med megen dygtighet, men ogsaa med en pligt troskap som vanskelig kan overtræffes og som fortjener den største anerkjendelse«. Paa den anden side paasaa han ogsaa at de som var stillet under ham, tjenestemænd som fanger, opfyldte sine pligter nøiagtig. I saa henseende gav han grei besked uten omsvøp, baade paa forhaand og naar noget var hændt. Hans retlinjede natur drev ham til — her som i andre forhold — at gaa like paa, undertiden ogsaa der hvor en smule avvigelse kunde bragt bedre resultat; nogen diplomat var han ikke. Men han var i virkeligheten ikke alene utpræget retsindig, men ogsaa i høi grad human anlagt. Han hadde et varmt hjerte og et velvillig sindelag. Dette gjorde sig ikke mindst gjældende i hans behandling av de fanger han hadde under sin omsorg. Han søkte altid at gjøre hvad han kunde for dem og utav dem. Det var ham i det hele en glæde naar han kunde gjøre noget godt for andre eller være til nogen nytte for dem. Han var ikke bange for at gjøre det med personlig opofrelse. Han tænkte mere paa andre end paa sig selv. Men søke popularitet gjorde han ikke. Og naar han mente at strenge forholdsregler var nødvendige, unddrog han sig ikke for at bruke dem, selv om det gjorde ham ondt og selv om han visste det vilde bringe ham ubehageligheter. Styrte han

sit fængsel med hensynsfuldhed, gjorde han det ogsaa med den fornødne myndighet.

Daaes væsen var rolig og sindig. Men med alvor forenet han en egen humor, som ogsaa kunde komme tilsyne i hans offentlige gjerning og undertiden hjelpe godt til en knutes løsning.

Daae var ikke av dem som har let for at slutte sig til andre. Han gik i mange henseender helst sin egen vei. Og han kunde nok bli litt kjølig likeoverfor dem hvis meninger kom i motsætning til hans. Han blev kanske mere isolert end det er godt for et menneske. Men dem han hadde sluttet sig til, holdt han trofast paa i det længste.

Med den sterke selvstændighedsfølelse som han hadde, maatte det visselig ofte kræve overvindelse hos ham at bøie sig under bestemmelser han for sin del ikke fandt rigtige. Men naar det maatte til, gjorde han det i fuld loyalitet. Der hersket i hele den række aar han bodde i Kristiania, et meget intimt samarbeide mellem ham og Fængselsstyrelsen. .

Som Daae var anlagt, kunde det ikke undgaaes at han nu og da fremkaldte motstand. Og dommen om ham har da ogsaa kunnet falde forskjellig. Særlig ogsaa fordi det ikke var saa let at lære ham at kjende. De som kom nærmere ind paa ham, respekterte ham, selv naar de hadde andre meninger end han. Og de som virkelig blev kjendt med ham, kunde ikke la være at bli glad i ham. De saa at han var en mand og en hædersmand.

I de aar som gik forut for Daaes utnævnelse til direktor i Trondhjems strafanstalt, hadde hans forgjænger, direktor Soelberg, utført en indgripende omordning av dette fængsel med det maal for øie at tilveiebringe en bedre fangebehandling. Dette arbeide fortsatte Daae. Han fik baade i Trondhjem og senere i Bodsfængslet nok at gjøre. Foruten med de mange daglige gjoremaal som paaligger en fængselsdirektor, arbeidet han stadig med at gjøre sine fængsler og forholdene i dem bedre og bedre. Og mange er de forandringer han i aarenes løp har gjennomført. Naar han arbeidet, var

han rigtig i sit element. Han holdt paa fra morgen til kveld, søndag og hverdag, var aldrig ubeskjæftiget. Og han arbeidet med sit fængsel like til det sidste. Nogen timer før han døde, konfererte han med sine undergivne om dets anliggender.

I Trondhjem var han formand i fængselsselskapet og i Kristiania formand i eller medlem av bestyrelsen av foreningen til understøttelse av løslatte fanger. Likeledes var han medlem av overbestyrelsen for fængselsselskapernes arbeidskontor i Kristiania.

Med sin store dygtighet og sin utrættelige flid kunde han imidlertid overkomme at faa utrettet ogsaa meget andet. Saaledes var det ham som hadde størst fortjeneste av opprettelsen av Falstad opdragelsesanstalt for forsømte og forbryderske gutter, der nu er overtat av Staten som skolehjem. I anledning av sit arbeide med denne sak foretok han i 1892 med offentlig stipendium en studiereise til utlandet for at gjøre sig bekjendt med lignende anstalter der. Meddelelser om denne reise og særlig om engelske anstalter gav han i sin samme aar utgivne bok »Nogle opdragelsesanstalter for forbryderske og forsømte børn«.

I 1891 gjorde direktøren for Gaustad sindssykeasyl henvendelse til Fængselsstyrelsen om at asylet maatte bli befridd for de mange der indlagte strafarbeidsfanger. Styrelsen lot da undersøke om ikke de tidligere slaveribygninger i Trondhjem kunde indrettes som en fængselsavdeling for sindssyke fanger. Arbeidet hermed overtok direktør Daae med vanlig beredvillighet, idet han opgjorde plan for en saadan avdeling. Denne plan kom ikke da til utførelse, idet det senere viste sig at sindssykeasylet ogsaa maatte befries for endel av de der forplejede forbryderske sindssyke. Men hans arbeide kom til nytte da det nuværende kriminalasyl i 1894 blev istandbragt i de omhandlede bygninger.

Da der efter den nye fængsellovs utfærdigelse i 1900 blev spøragsmaal om bygning av et nyt landsfængsel, blev Daae sammen med en arkitekt sendt til utlandet for at studere moderne fængselsbygninger og besøkte da Danmark,

Tyskland, Schweiz, Frankrige, Belgien og England. Efter hjemkomsten deltok han ivrig i det komitearbeide med undersøkelser av eiendomme og planlæggelse av bygninger, som udførtes av landsfængselsdirektøerne i Kristiania sammen med ekspeditionschefen. Forandrede forhold har imidlertid gjort at det paatænkte fængsel ikke er kommet istand.

Allerede fra de første aar av sin fængselstid beskæftiget han sig meget med studiet av signalementer til gjenkjendelse av forbrydere. Han begyndte i Trondhjem at foretage maalinger av fangerne efter Bertillons system og fortsatte dermed i Bodsfængslet. For at studere signalementssystemer reiste han flere gange til utlandet, særlig da til Paris, hvor han hadde megen forbindelse med Bertillon. Bl. a. blev han i 1899 — sammen med politiinspektør Henrik Madsen — sendt til Paris for at deltage i et kursus i det system som kaldes »*portrait parlé*«. Da der for nogen aar siden ved Kristiania Politikammer blev oprettet et særlig kontor for signalementer (portraits parlés og fingeravtryk), paatok Daae sig et betydelig arbeide i den anledning. Avtrykkene blev ordnet efter et av ham selv utarbeidet system (en avændring av Vucetichs), som er fundet meget praktisk. For kontoret har han ogsaa senere arbeidet ivrig. Efter en av ham utarbeidet veiledning blir der nu rundt om i landets fængsler optat signalementer, som derefter indsendes til kontoret. Signalementsordningen var i det hele en av de ting han omfattet med størst interesse. Han har ogsaa i aarenes løp skrevet meget derom, dels i dette tidsskrift, dels i utenlandske tidsskrifter og dels i særskilte bøger. Denne sak laa ham paa hjerte livet ul. Under arbeidet med den artikel om »fingeravtryk som fældende bevismiddel«, der er indtat foran i dette hefte, faldt han gjentagne gange bevissløs om, og da artiklen blev gjort færdig, var han alt merket av døden.

Til »Nordisk Tidsskrift for Fængselsvæsen« har han været knyttet helt fra den stund han kom ind i fængselsgjæringen. Alt i 1887 skrev han der om »frihetsstraffene i Tyskland«.

I 1888 blev han medlem av Det kongelige Norske Videnskabers Selskab i Trondhjem. I 1897 utnævntes han til ridder av St. Olafsordenen (for fortjeneste av fængselsvæsenet) og i 1902 til ridder av Dannebrogordenen.

Det var et langt liv i ivrig, dygtig og nyttig arbeide som det faldt i hans lod at leve. Nu er det forbi. Og savnet er stort efter ham. Men lykkelig var han, som fik gaa bort mens han endnu hadde bevart sin arbeidskraft. Uten den vilde livet været ham en plage. At leve var jo for ham at arbeide.

Han døde som han havde levet, som en mand.

Han blev begravet lille juleaften under stor deltagelse. Blomsterne fra hans kiste blev bundet i buketter og delt ud til Bodsfængslets fanger som en sidste hilsen fra deres gamle direktør.

Fr. Woxen.
